

Силабус освітнього компонента
Програма навчальної дисципліни

Навчально-науковий інститут
механічної інженерії і транспорту

ОСНОВИ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Шифр та назва спеціальності

G9 – Прикладна механіка

Спеціалізація

–

Освітня програма

Моделювання технічних систем

Рівень освіти

Другий (магістерський)

Семестр

2

Інститут

ННІ Механічної інженерії і транспорту

Кафедра

Деталі машин та гідروпневмосистеми

Тип дисципліни

Обов'язкова

Форма навчання

Денна

Мова викладання

Українська

Викладачі, розробники

Гайдамака Анатолій Володимирович

gaydamaka.doc@gmail.com

доктор технічних наук, доцент, професор кафедри Деталі машин та гідропневмосистеми (НТУ «ХПІ»)

Автор понад 200 наукових і навчально-методичних публікацій. Провідний лектор з курсів: «Деталі машин», «Прикладна механіка», «Технічна механіка»

[Детальніше про викладача на сайті кафедри](#)

Загальна інформація

Анотація

Навчальна дисципліна «Основи наукових досліджень» забезпечує формування у фахівців комплексу професійних знань щодо генерування наукових ідей, володіння методичним інструментарієм наукового дослідження, організаційного й інформаційного забезпечення наукових досліджень, висвітлення та презентації наукових досліджень.

Оволодіння прийомами і способами систематизації, узагальнення, оформлення та реалізації результатів наукових досліджень є невід'ємним елементом підготовки висококваліфікованих спеціалістів.

Мета та цілі дисципліни

Надання студентам знань з питань основ наукових досліджень, створення і розвинення практичних вмінь і навичок розв'язання реальних задач з постановки, організації, планування і виконання наукових досліджень, а також керування науково-технічною роботою і колективною науковою творчістю.

Формат занять

Лекції, практичні заняття, самостійна робота, консультації.

Підсумковий контроль – екзамен.

Компетентності

ІК. Здатність розв'язувати складні задачі і проблеми у прикладній механіці або у процесі навчання, що передбачає проведення досліджень та/або здійснення інновацій та характеризується невизначеністю умов і вимог.

ЗК2. Здатність використовувати інформаційні та комунікаційні технології.

ЗК6. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

ЗК8. Здатність проведення досліджень на відповідному рівні.

ФК1. Здатність застосовувати відповідні методи і ресурси сучасної інженерії для знаходження оптимальних рішень широкого кола інженерних задач із застосуванням сучасних підходів, методів прогнозування, інформаційних технологій та з урахуванням наявних обмежень за умов неповної інформації та суперечливих вимог.

ФК5. Здатність планувати і виконувати експериментальні й теоретичні дослідження з прикладної механіки та дотичних міждисциплінарних проблем, опрацювати і узагальнювати результати досліджень.

ФК7. Здатність генерувати нові ідеї та уміння обґрунтування нових інноваційних проектів та просування їх на ринку.

Результати навчання

РН5 Самостійно ставити та розв'язувати задачі інноваційного характеру, аргументувати і захищати отримані результати та прийняті рішення.

РН6 Розробляти, виконувати та оцінювати інноваційні проекти з урахуванням інженерних, правових, екологічних, економічних та соціальних аспектів.

РН7 Зрозуміло і недвозначно презентувати результати досліджень та проектів, доносити власні висновки, аргументи та пояснення державною та іноземною мовами усно і письмово колегам, здобувачам освіти та представникам інших професійних груп різного рівня.

РН8 Оволодіти сучасними знаннями, технологіями, інструментами і методами, зокрема через самостійне опрацювання фахової літератури, участь у науково-технічних та освітніх заходах.

РН9 Організувати роботу групи при виконанні завдань, комплексних проектів, наукових досліджень, розуміти роботу інших, давати чіткі інструкції.

РН10 Вести пошук необхідної інформації в науково-технічній літературі, електронних базах та інших джерелах, засвоювати, оцінювати та аналізувати цю інформацію.

РН11 Планувати і виконувати експериментальні і теоретичні дослідження у сфері прикладної механіки, аналізувати їх результати, обґрунтовувати висновки.

РН13 Вміти здійснювати збір, опрацювання, аналіз, систематизацію науково-технічної інформації, уникаючи при цьому плагіату, формувати і виносити судження, розробляти презентації та публікації.

Обсяг дисципліни

Загальний обсяг дисципліни 90 год. (3 кредити ECTS):

лекції – 16 год., практичні заняття – 16 год., самостійна робота – 58 год.

Передумови вивчення дисципліни (пререквізити)

Інтелектуальна власність

Особливості дисципліни, методи та технології навчання

Інтерактивні лекції з презентаціями, дискусії, організація самостійної роботи студентів, відпрацювання умінь і навичок під час практик.

Програма навчальної дисципліни

Навчальні заняття

Лекції

ОСНОВИ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Національний технічний університет
«Харківський політехнічний інститут»

Теми лекцій	Кількість годин
Тема 1. Наука як система знань. 1.1. Основні поняття. 1.2. Закономірності функціонування та розвитку науки.	2
Тема 2. Поняття наукового дослідження, його основні ознаки та характеристики. 2.1. Особливості структури наукового дослідження. 2.2. Об'єкт, предмет та мета наукового дослідження. 2.3. Завдання, основні форми наукового дослідження.	2
Тема 3. Методологія та види наукових досліджень. 3.1. Поняття методу та методології. 3.2. Завдання методології. 3.3. Загальнонаукові принципи дослідження.	2
Тема 4. Загальна характеристика емпіричних методів наукового дослідження. 4.1. Радикальний емпіризм. 4.2. Верифікація, діагностування, надійність. 4.3. Спостереження, експеримент.	2
Тема 5. Сутність гіпотези, її особливості. 5.1. Етапи розвитку гіпотези, вимоги, що до неї ставляться. 5.2. Доведення гіпотези, способи встановлення істини. 5.3. Що використовуються у доведенні гіпотези.	2
Тема 6. Сутність теоретичних методів наукового дослідження. 6.1. Послідовність проведення теоретичних досліджень. 6.2. Характеристика основних теоретичних методів наукового дослідження.	2
Тема 7. Поняття моделі, вимоги, які до неї ставляться, види, особливості побудови. 7.1. Основні стадії науково-дослідного процесу. 7.2. Схема науково-дослідного процесу. 7.3. Процедура вибору наукової проблеми. Критерії вибору теми. Обґрунтування актуальності теми, визначення її місця у науковій проблемі.	2
Тема 8. Суть та складові планування наукової діяльності. 8.1. Програма та плани наукового дослідження.. 8.2. Вивчення стану питання і обґрунтування обраного напрямку дослідження. 8.3. Етапи роботи, календарний план роботи. 8.4. Попередній та остаточний план наукового дослідження, план-проспект наукового дослідження.	2
Загальна кількість годин	16

Практичні заняття

Теми практичних/семінарських занять	Кількість годин	Вагові коефіцієнти а
Тема 1. Особливості наукової роботи. Класифікація НДР.	2	0,1
Тема 2. Логічний аналіз основних понять. Формулювання і обґрунтування дослідження. Наукова ідея. Принципи, закони, категорії.	2	0,1
Тема 3. Моделі досліджень, їх різновиди, вимоги до моделей. Фізичні та математичні моделі реальних фізичних процесів.	2	0,1

Тема 4. Процес наукових досліджень та його характеристики.	2	0,1
Тема 5. Розмір одиниці вимірювання. Динамічна похибка. Метод вимірювання. Принцип вимірювання.	2	0,1
Тема 6. Експеримент. Специфіка експерименту. Етапи проведення експерименту. Емпіричні методи дослідження.	2	0,2
Тема 7. Характеристика основних теоретичних методів наукового дослідження.	2	0,2
Тема 8. Розробка програми та плану дослідження. Методологія наукового пошуку і обґрунтування його результатів.	2	0,1
Загальна кількість годин	16	$\sum_{i=1}^n a_i=1$

Лабораторні заняття

Лабораторні заняття в рамках дисципліни не передбачені.

Контрольні роботи

Контрольні роботи в рамках дисципліни не передбачені.

Самостійна робота

До самостійної роботи відноситься самостійне опрацювання теоретичного матеріалу та виконання індивідуального завдання (міні-проект або реферат).

Опрацювання теоретичного матеріалу

Теми для самостійного вивчення	Кількість годин
Тема 1. Оформлення результатів наукової роботи.	4
1.1. Публікації. Функції публікацій..	
1.2. Наукові видання. Науково-дослідні та джерелознавчі наукові видання.	
1.3. Монографія, автореферат дисертації, препринт, тези доповідей та матеріали наукової конференції, збірник наукових праць.	
Тема 2. Наукові неперіодичні видання.	4
2.1. Книга, брошура, наукові збірки, журнали..	
2.2. Види рефератів: інформативні, розширені або зведені, наукові.	
Тема 3. Етика наукових досліджень.	6
3.1. Принципи академічної доброчесності.	
3.2. Плагіат, самоцитування, фабрикація даних.	
3.3. Етичні аспекти публікаційної діяльності.	
Тема 4. Інтелектуальна власність і комерціалізація результатів.	6
4.1. Основні види об'єктів інтелектуальної власності.	
4.2. Патентування винаходів, корисних моделей і промислових зразків.	
4.3. Ліцензування, ноу-хау, захист авторських прав.	
Загальна кількість годин	20

Тематика індивідуальних завдань

Дисципліна передбачає написання реферату за індивідуальним завданням. Результат оформлюється у письмовий звіт.

Міні-проект або реферат

1. Розробка плану власного наукового дослідження.

Неформальна освіта

Здобувач має можливість перезарахувати окремі теми або курс шляхом: проходження професійних курсів чи тренінгів, онлайн-освіти, професійних стажувань, у сфері, що відповідає навчальним цілям дисципліни.

Для зарахування необхідно надати: сертифікат (електронний або друкований) про проходження курсу/стажування, опис програми тренінгу із зазначенням змісту тем, обсягу та тривалості.

Рекомендовані курси, тренінги, стажування

Основи наукових досліджень в умовах невизначеності

<https://www.coursera.org/learn/uncertainty-and-research>

Література, навчальні матеріали та інформаційні ресурси

Основна література

1. Основи наукових досліджень. Моделювання процесів обробки металів різанням [Електронний ресурс] : навч. посібник / уклад.: / І. Е. Яковенко, О. А. Пермяков, Ю. В. Петраков, О. І. Драчев ; Нац. техн. ун-т "Харків. політехн. ін-т". – Електрон. текст. дані. – Харків : Діса плюс, 2021. – 144 с.

<https://repository.kpi.kharkov.ua/items/b37a8c5f-356a-4c11-948f-f5c4408ad9b6>

Система оцінювання

Підсумкова оцінка з освітнього компонента визначається відповідальним лектором за темами, видами занять, тощо відповідно до силабусу і є інтегральною оцінкою результатів усіх вид навчальної діяльності здобувача вищої освіти. Підсумкова оцінка повинна відображати всі оцінки за складовими навчального процесу з урахуванням їх вагових показників k :

Поточний контроль (практичні роботи), k_1	Контрольні роботи, k_2	Індивідуальне завдання, k_3	Підсумковий контроль, k_4
0,4	0,0	0,4	0,2

Сума коефіцієнтів повинна складати одиницю: $k_1 + k_2 + k_3 + k_4 = 1$.

Підбір вагових коефіцієнтів підсумкової оцінки здійснює розробник курсу.

Розрахунок підсумкової оцінки проводиться за формулою:

$$O = П \cdot k_1 + K \cdot k_2 + I \cdot k_3 + Пк \cdot k_4,$$

де: $П$ – середньозважена середня оцінка за поточний контроль,

I – оцінка за виконання індивідуального завдання,

K – середньозважена оцінка за контрольні роботи,

$Пк$ – оцінка за підсумковий контроль.

$$П = \frac{П_1 \cdot a_1 + П_2 \cdot a_2 + \dots + П_n \cdot a_n}{\sum_{i=1}^n a_i},$$

де: a_i - ваговий коефіцієнт за практичне заняття.

$$K = \frac{K_1 \cdot b_1}{\sum_{i=1}^1 b_i}$$

де: b_i - ваговий коефіцієнт за контрольну роботу.

Поточні оцінки за кожну складову (П, К, І, ...) виставляються за 100-бальною шкалою згідно з [положенням «Про критерії та систему оцінювання знань та вмінь і про рейтинг здобувачів вищої освіти» НТУ «ХПІ»](#).

Підсумкова оцінка виставляється відповідно до розрахованої O з округленням до найближчого цілого числа в більшу сторону.

Шкала оцінювання

Сума балів	Національна оцінка	ECTS
90–100	Відмінно	A
82–89	Добре	B
75–81	Добре	C
64–74	Задовільно	D
60–63	Задовільно	E
35–59	Незадовільно (потрібне додаткове вивчення)	FX
1–34	Незадовільно (потрібне повторне вивчення)	F

Норми академічної етики і політика курсу

Здобувач вищої освіти повинен дотримуватися «Кодексу етики академічних взаємовідносин та доброчесності НТУ «ХПІ»: виявляти дисциплінованість, вихованість, доброзичливість, чесність, відповідальність. Конфліктні ситуації повинні відкрито обговорюватися в навчальних групах з викладачем, а при неможливості вирішення конфлікту – доводитися до відома співробітників дирекції інституту.

Нормативно-правове забезпечення впровадження принципів академічної доброчесності НТУ «ХПІ» розміщено на сайті: <http://blogs.kpi.kharkov.ua/v2/nv/akademichna-dobrochesnist/>

Погодження

Силабус погоджено

30.08.2025
протокол №1

Завідувач кафедри
Володимир КЛІТНОЙ

30.08.2025

Гарант ОП
Мар'яна СТРИЖАК